

1788
med.
1788.

Kern 3483 (1-14)

540

DISQVISITIO INAVGVRALIS MEDICA:

AN

FEBRIS
A PVERPERIO DICTA
PROPRIVM SIBI LOCVM
VINDICET
IN SYSTEMATE NATVRALI?

QVAM

CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICI
IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

D. PHIL. ADOLPHO BÖHMERO

POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI

A CONSILIIIS INTIMIS

FACVLTATIS MEDICAE SENIORE

ET H. T. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS

SVMMSIQVE IN ARTE MEDICA HONORIBVS

AC PRIVILEGIIS

RITE OBTINENDIS

A. D. V. JVLII MDCCCCLXXXVIII.

PVBlice DEFENDET

AVCTOR

FRIDERICVS CHRISTIANVS KESSEL

RASTENEVRGO - BORVSSVS.

HALLAE

TYPIS GRVNERTIANIS.

PROPOSITIO
A. P. H. B. R. I. S.
A. P. H. B. R. I. O. D. I. C. T. A.
P. R. O. G. R. A. M. M. A. T. I. S.
I. N. S. Y. S. T. E. M. A. T. E. N. A. T. U. R. A. L. I. S.

KONSERV. GRATIOSI ORDINIS MEDICI
I. N. R. E. G. I. A. M. E. D. I. C. I. N. A. E.
P. R. A. E. S. I. D. E.
D. P. H. L. A. D. O. L. F. I. O. B. Ö. H. N. E. R.
P. R. O. F. E. S. S. O. R. I. S. I. N. P. U. B. L. I. C. A.
F. A. C. U. L. T. A. T. E. M. E. D. I. C. I. N. A. E.
E. T. P. H. I. L. O. S. O. P. H. I. A. E.

P. R. O. G. R. A. M. M. A. T. I. S.
S. Y. M. P. O. S. I. T. I. S. I. N. A. R. T. E. M. E. D. I. C. I. N. A. E.
A. D. P. R. I. V. I. L. I. O. S.
I. N. T. I. T. U. L. O. S. I. S.
A. D. M. A. G. I. S. T. R. A. T. U. S. C. L. A. S. S. I. C. A. T. I. O. N. I. S.
A. N. G. O. R. I. A. E.
F. R. I. D. R. I. C. H. T. I. C. H. I. S. T. O. R. I. A. E. M. E. D. I. C. I. N. A. E.
H. A. L. L. I. A. E.

PATRI OPTIMO

PRIMITIAS

HAS

SACRAS

VULT ET OFFERT

FILIVS OBSTRACTISSIMVS

F. C. KESSEL.

PATRIS OPTIMO

PRIMITIVAS

DE

SACRAS

VERBIS ET OPERIBUS

PRIMUM PUBLISHED

F. G. WASSER

PRAEFATIUNCULA.

Quem finem mihi proposui, libellum scripturus, dubito an disertius exprimere possim? quam aurea *Celsi* dictione,

„*cum haec, inquit, ubi litem inter
„empiricos ac rationales medicos agi-
„tatum diiudicaturus est*)*, *per multa
„volumina perque magnae contentionis
„disputationes a medicis saepe tractata
„sint et tractentur; subiiciendum est,
„quae proxima vero videri possint, ne-
„que addicta alterutri opinioni, neque
„ab utraque nimium abhorrentia, sed
„media quodammodo inter diversas sen-
„tentias“.*

Quod in plurimis contentionibus deprehendere licet sine ambitione verum scrutantibus perinde ut in hac ipsa *febris puerperalis* disquisitione.

Palam est scriptiunculae ratio. Quae reliqua sunt, ipsa res iudicat.

*) L. I. praef.

§. I.

Febris puerperarum Synonyma.

Quod morborum haud exiguo, numero, idem feбри accedit, quae a puerperio dicitur, ut sub varia passim denominatione apud auctores occurrat pro varia, quam de ejus indole ac natura conceperunt, opinione. Febrem enim lochiale[m] vulgo in Anglia dictam a), lacteam malignam puerperarum b), putridam puerperis supervenientem ex bilioso humorum apparatu vel ex diaetae erroribus c), febrem putridam d), malignam e) puerperarum, uterinam a partu tam humoralem, quam nervosam f), miliarem complicatam g) ad illam, quam puerperii titulo recensuere nostrates, comparaturus miram rerum similitudinem perspiciet sub varia enunciatione reconditam, et novam esse febrem puerperarum ac veteribus praetervisam, ita potissime dubitabit, ut lulu-

a) WHITE avis aux femmes enceint, et en couche. Sect. 3. art. 2. p. 184.

b) LE ROY prem. mem. sur les fievr. aigües p. 198.

c) RIVER, PRAX. med. L. XV. C. 24. p. m. 486.

d) RAYM. 10. FORTIS de febr. et morb. mulier. p. 484.

e) WILLIS de febr. c. XVI. p. 76.

f) RAULIN tr. des maladies des femmes en couche, Sect. 3. Chap. 10. pag. 219.

g) GASTELLIER, tr. de la fievre miliaire des femmes en couche p. 6.

~~_____~~

3

culentissime ex primo ac tertio epidemicorum HIPPOCRATIS erroris testimonium constat.

§. 2.

Digna labore recentiorum praemia.

At ne iniuriam me geram, febris puerperalis antiquitatem vindicaturus, in recentiorum conamina, id mihi incumbere videtur, ut debitam cuique laudem persolvam, et ANGLIS quidem, inter quos eminent DENHAM, KIRCKLAND, HOME, BACKE, WHITE, HVLME, et GALLIS, quorum agmina ducunt PUZOS, LEVRET, LE ROY, et ipsis NOSTRATIEVS, quorum facile princeps celeberrimus SELLE, cui de omni scientia et arte medica meritissimo viro paucos pares ponendos, anteferendum puto neminem. Theoriam febris puerperarum, qualis olim exhibita est, novis atque iteratis clarissimorum virorum investigationibus non parum nunc auctam esse atque emendatam, quis est, qui non perspectum habeat, et cum quadam animi sciscitantis delectatione compertum? Hac tenus parte digna labore recentiorum praemia; at si de fructu quaesiveris, quem ex eiusmodi investigationibus ars medica cepit; dubito equidem, an scriptorum numero ac labori parem utilitatis rationem censere, deque theoria, artis exercitio commoda, gloriari possis? *Primum* enim febris symptomata tam varia tamque diversa ab auctoribus referuntur, ut vix duo invenias,

qui similem dederunt morbi effigiem, et aegre discernas, quae propria sint? quae aliena? *Deinde* de morbi natura, causis et curatione adeo repugnant inter se ac dissentiunt auctores, ut cui fidem habeant titrones, quem potissimum sequantur, quem ut ducem sibi proponant, vix et ne vix quidem determinare auisim, cum singuli causam propriam ita tueantur, ut simul subruant alienam. Fuerunt, qui *lochiae* suppressae, imminuta, quocumque modo retenta; alii, qui retentionem vel metastasin *lactis* ad abdominis viscera; alii, qui causam aliam; vel *inflammationem uteri, omenti, intestinorum*; vel effluvia putrida accusarent, quae partim ex lochiis in vagina aut circa pudenda retentis, facile putrescentibus, partim ex acri et corrupta bile aut putridis intestinorum sordibus eleuantur et *massam humorum inficiunt*. Habeo, quae cuique respondeam, quamvis non diffitear, singulorum theoriam ex ipsa observatione esse adornatam. Prout nimirum constitutionem aliquam epidemicam, in qua puerperae eodem fere morbo passim aut multo magis in nosocomiis aërem miasmatibus impurum recludentibus conflictatae fuerunt, eamque solum observarunt auctores; hoc vel illud febrium genus proprium esse puerperarum, facile sibi induxerunt in animum. Hinc bona quidem fide scripserunt, quod ipsis artem facientibus observare contigit; at in eo singuli errarunt

runt egregie, quod experientiam propriam naturae et veritati magis consentaneam putarent, quam alienam, causam unicam, obviam scilicet ex serie causarum pro communi, effectum morbi pro morbo, et quod multiplex assignari debebat februm genus, pro simplice assignarent (*). Quae cum circumstet rerum conditio, non est, cur metuas, quam olim de morbi maligni notione moverunt clari in arte viri quaestionem, reiterare eandem de illa *febris puerperarum: an e re medicinae foret, si ista denominatione, certam quamdam morborum speciem designatura, omnino careres?* — quod cum alia suadere videntur, tum experientia, ut mea fert opinio, postulat, qua interdum febrem hanc ante partum incipere edocti sumus h).

A 3

§. 3.

(*) Ita WHITEO, qui causam febris puerperalis proximam effluviis putridis tribuit, id quidem largior, in Anglia, ubi victu animali, vinoso, liquoribus et regimine calefaciente frequentius abutuntur, non satis curant corporis munditiam et plerumque angustioribus parum aëre perfatis cubiculis includuntur, plebeias imprimis puerperas eam ob causam in febrem putridam subinde incidere. Puerperas vero isto duntaxat febris genere peculiariter et ubique detineri, absolum foret existimare, cum non ubique nec universim eiusmodi vitae regimen obtineat. Vides, meum de auctorum dissensu iudicium tam parum ab aequo quam a vero recedere.

h) BURSER. de KANILFELD instit. med. pract. Vol. I. P. I. p. 554. 555. 559.

§. 3.

Historia morbi.

Prius, quam ad aetiologiam febris progrediatur, non alienum esse videtur a re, de historia morbi pauca quaedam praecipere. In ea consideranda veniunt

1. *Febris*, quae nonnumquam feбри lacteae praecedit, alias lacteam excipit. Nec desunt observata de febris vel ante partum vel in ipso partu ingressu. Plerumque tamen secundo vel tertio die usque ad duodecimum et decimum quartum post partum adortur; rarissime si umquam, tertia vel quarta puerperii hebdomade praeterlapsa. Vehementer et fere repente puerperae horrescunt et horrore aut rigore fati diu detinentur. Horrorem comitantur capitis dolor, anxietates, nauseae, vomitus biliosi, virium prostratio. Interdum revertitur more febrium intermittentium, sed erraticarum atque irregularium, donec brevi in continuam febris desinat remittentem, quotidianam, tertianam, simplicem, duplicatam non raro, hemitritaeae acinulam. Subinde febris citra horrorem aggreditur et per gradus invalescit, non ita multo post sudoribus putridis se manifestans, quos suspectos ac perniciosos reddunt nauseae, vomitus porracei, fluxus alvi. Horrorem calor ingens exci-

excipit. Pulsuum insignis aequae roboris ac celeritatis diversitas (*).

2. *Symptomata.* Die secundo a febris ingressu queritur aegra de doloribus vagis lancinantibus in tota abdominis regione, qui ad costas spurias atque umbilicum, immo interdum ad scapulas usque protenduntur; intumescit simul atque elevatur abdomen, et aegra nescio, quo frontis dolore vexatur. Haec quidem, ex sententia auctorum, signa febris puerperarum pathognomonica.

Lochiorum et lactis ratio inconstans (**). Lingua illico alba humida; brevi crusta tegitur mu-

A 4

cosa,

(*) Ab initio pulsus parum a naturali recedit, paulo tamen plenior est ac velocior. Malo progrediente parvus ac celer fit, cum anxietate, oppressione praecordiorum, suspitiis, animo deiecto, lassitudine, magna debilitate. WHITE. Quando acutissimus morbus est, ad *utrum* die 3 aut 4 pervenit. tunc calor intensior est et pulsus vehemens ac citatus; morbo ingravescente et ad exitum tendente, debilis fit et inaequalis. WILLIS. Pulsus parvus spasmodicus. SELLE.

(**) Lochia fluere et si quando subsistant, non exinde maligniora symptomata infurgere, nec delirium nec signa hysteritidis ulla apparere LEAKE: negat HULME. Saepe lochia non minui: WHITE; fatetur tamen, febre universo corpore expansa lochia, si non prius fuerint suppressa, supprimi aut fieri parviora. Lochia in febre puerperali plerumque fisti, tradit RIVERIUS; puriformia esse alba, raro foetida, SELLE.

Mammæ ad mortem usque lacte turgescere, LEAKE: et ipse vidi. In aliquibus flaccescere, lac minui, nec raro, si malum trahatur, evanescere: WHITE. Decolorari, sin minus minui, huiusmodi purgamenta: HULME, aliis contra negantibus. Absentia vel diminutio, vel retrogressio, vel depravatio lactis mammæ: SELLE.

cosa, aut exsiccatur, indurescit, nigricat, aut crusta, qua obducebatur, in fuscam mutatur. Similis fusca materia dentibus adhaeret.

Vomitus alimentorum, exceptis frigidis et acidularis.

Alvi deiectiones copiosae, frequentes, putridae; alias tenesmus et frequens mingendi pruritus cum mira ventris tensione et inflatione, quae passionem hystericam aemulantur.

Post quamlibet egestionem plerumque sibi videntur relevari; paulatim vero alvus et urina contra voluntatem demittuntur; accedunt sudores colliquativi, singultus, tendinum subsultus, convulsiones, mors.

Urinae generatim saturatissimae perhibentur; quandoque pallent aut turbantur cum filamentis quibusdam innatantibus.

Peticulae et miliaria erumpunt, inprimis regimine et medicamentis exaestuans admittis, quae vero eruptiones cum symptomaticae esse soleant, aegrotantes non levant.

3. *Solutio.* Morbus satis acuta ratione decurrit, tantoque celerius, quo lethalior est; plerumque tamen dies undecimus exitium adfert, quamvis non desint exempla puerperarum, quae intra 24 horas vitam amiserint, aut ultra undecimum diem produxerint.

Reapse in hac febre nihil critici occurrit, nisi sit diarrhoea. Quae vero cum non semper salutaris, sed symptomata etiam ac nociva existat; medentis interest scire, quae bene sperare iubeant. Fuerunt, qui ex *diebus*, quibus contingit, diarrhoeae puerperarum salutaris virtutem aestimarent. Quae enim *die tertio* aut *quarto* post partum, SWIETENIVS salutarem declarat, quae prius supervenit, exitiosam i); minus vero constantem esse hanc legem, vel ex eo conicias, quod alii aliter sentiant. Ita RIVERIVS ait: mulieres purgamentorum suppressione laborantes, si post *septimum* aut *nonum diem* alvi fluxu corripiantur, ut plurimum liberari; si vero primis diebus, videlicet *secundo*, *tertio* vel *quarto* diarrhoea acciderit, ut plurimum interire k). Cum de certis diebus, quibus se adstringat diarrhoea salutaris, non conveniat inter auctores; mihi quidem *pulsus* numerare satius videtur, quam *dies*. Nam si *pulsus* ex celerrimo, qui in minuto temporis centum et viginti octo aut centum et triginta micatus edidit, sensim fiat rarior, tardior et moderatior, diarrhoea salutem adfert, contra, si pergit aequae vehemens esse ac frequens et mutabilis, noxia est, periculosa, symptomata. Immo cum alia sympto-

A 5

mata

i) Comment. in aph. BOERHAV. T. IV. §. 1331. p. 629. LEVRET
L'art des accouchements p. 162.

k) l. c. p. 487.

mata videntur cessare, et celeritas ac frequentia pulsus persistit neque febris remittit in ratione directa, haud fidendum sane est, nam brevi ingravescere atque exacerbari tum omnia solent.

§. 4.

Unde lethalitas morbi?

Febrem puerperarum morbum esse admodum gravem ac periculosum et numquam fere non exitiosum, in eo consentiunt omnes, quantumvis ceterum dissentiant, febris puerperarum scriptores. Ex diariis, quae de mortuis exstant, perspectum est hactenus, febre puerperarum unam extinguere inter 61, 73, 98; quodsi cogitaveris de numero puerperarum, quae febre ista corripiuntur, ad proportionem exiguo, neque omnes indiscriminatim puerperas, sed eas fere, quarum vires sedentaria vita, hysterica passione, alia quacumque ratione fuerint imminutae et fractae, in febrem hanc incidere, vix dubitaveris, ratione aegrotantium, quae febri occumbunt, moriferam eam nuncupare et sexui elegantiori fatalem. Morbus, cuius vehementia brevitati temporis respondet, e causa nascitur, quae *vel* proxime et propria vi in nervorum ac sensorii destructionem tendit, *vel* agit in corpus, valide extenuatum, potentiae igitur, cui resistat, impar redditum. Quae cum ita fiat, primum se offert in febris puerperarum disquisitione causae, quae

quae prægumena audit, indagatio, unde potentiae, quae accedit, nocivae vim atque energiam intelligas.

§. 5.

Causa febris puerperarum prægumena.

Causa febris puerperarum prægumena status est a puerperio relictus, seu omnium, quae graviditate ac partu alienantur, complexus; quem ut primo intuitu circumspicias, eccillum, quem tibi offero, schematismum:

GRAVIDITAS.

I. Uterus ab imprægnatione mole augetur ac pondere. Vasa ejus extenduntur, ut in omnem modum intumescat. Crescit in primis fundus uteri; exit adeo de pelvi ad colon et versus ventriculum elevatur.

Sub ultima gestationis tempora caput foetus vesicam versus os pubis antrosum premit. Vesica tota eliditur, et cum ab utero gravido tumente urinae exeunti obstaculum ponitur,

PARTUS.

I. Abdominis, quod durante graviditate distensionem ac compressionem sustinuit, subitanea post partum inanitio, viscerum fluctuatio et vasorum relaxatio, ut propter celeritatem sanguinis circuli immutationem status parturientium ab animi deliquio proxime mihi abesse videatur. Eam ob causam non nimis arte coerendam abdominis ligaturam post foetus et secundinarum exclusionem non tan-

nitur, tum vicissim a plenissima vesica vagina et uteri ostium comprimuntur.

Pressionem patiuntur intestinum rectum, omentum, vasa hypogastrica.

Facta igitur viscerum quorundam abdominalium propter uteri molem atque ascensum situs alienatione ac compressione, quisnam dubitaverit de retardato in iis partibus sanguinis circuitu?

Constat etiam, cum uteri expansione eique proportionata partium vicinarum tensione pari ratione incrementum sensibilitatem nervorum, qui functionibus gastricis praesunt.

2) Mo

tantum admitto, sed faudeo etiam 1) ac miror, esse artis obstetriciae magistros, qui cum minime abhorreant a fascia lata, ventri ascitico percussione a paracentesi passuro circumdanda, et ad aquae educationem progredientem magis magisque adstringenda, quo musculis coercendae contentorum moliam imparibus subveniant, tum in analogo parturientium statu fasciationem omnino negligant, immo in universum reiiciant.

Praeter relaxationem partium, quae antea in tensione fuerant, et velocissimam sanguinis, qui lente

1) Modum, quo tuto fasciari possint ac debeant puerperae, descriptum legas in d. sub praef. Perill. BOEHMERI def. BRUNO de fasciarum cauta in puerperis applicatione. Hal. 1783.

lente movebatur, in vasis hypogastricis expeditionem notari insuper meretur iterata omenti atque intestinorum irritatio et validus ac reciprocus frictus, cui necessario subiiciuntur, dum uterus, musculi abdominales et diaphragma inter partus dolores ac parturienti conatus vim suam atque actionem exercent.

2. Motus intestinorum peristalticus ab uteri gravidi intumescencia difficilius redditur. Foeces colliguntur. Intestini coli et reliqui plicis, vi mechanismi, adhaerent sordes, in statu secundum naturam vix et ne vix quidem remansurae. Accedit mora fordium diuturna, loci humiditas et auctus ex plethora abdominali calor,

2. Sordes gastricae ac foeces in intestinis collectae ex partus labore, febre, quae partui supervenit, lactea indeque aucto calore et commotionem ferunt et novam induunt speciem corruptionis.

3. Cum

lor, unde foeces atque impuritates collectae singularem ad putrescendum dispositionem acquirunt.

Inde multivaria gravidarum incommoda. Alvi obstructio vel parciore, quam qui assumtorum copiae respondeant, feces. Alia, quae conditioni gastricae numquam fere non rectius tribueris, quam sanguineae; in primis cum cogitaveris nervos uteri per mutuam inter par vagum et intercostale connexionem miram habere cum nervis ventriculi communicationem, et maximum inter omnes reliquas corporis partes et canalem alimentarem intercedere consensum.

3. Sanguis menstruus retinetur et ad uterum convertitur, ex quo secreti
tenu-

3. Cum lac in femina gravida nasci iam coeperit, facta est in puerpera chyli

tenuiores liquores foetus nutritioni inserviant. Quam ob rem plethoram in totum ex caussarum symptomatum graviditatis numero minime relegandam, putaverim. Solet ea tertio in primis vel quarto mense, ex sanguine per priores menses retento, utpote qui neque utero neque foetui omnis impenditur, sensim succrescere, maxime in iunioribus, robustis, calidae temperiei feminis, fluxui menstruo largo affuetis.

§. 6.

Causae febris puerperarum procatarticae.

Conditionibus igitur (§. 5.), quas gravidae ac puerperae proprias sunt nactae, quaeque sub latitudine sanitatis continentur, perspectis, non difficile intelligitur, qui fieri possit, ut si causa occasionalis receptivitati accedat, ex hujus cum illa connubio diversa in puerperio exfurgant febrium genera. Neque enim

enim potentia efficax est, nisi in corpus inciderit impressioni eius recipiendae aptum, nec diathesis feminalis in morbum erumpit, nisi vi quadam appropriata exciteretur. Hinc febris puerperalis genesin ratione in univcrsum sequente propono:

1. Quae febris puerperalis feminia naturalia sistant, puerperis propria, vel aegrotatione vel diaetae erroribus, durante graviditate frequentius admittis, ita exasperari queunt, ut ex leviori omnino irritatione, qualem partus sistit naturalis, in morbum abeant.

2. Quae ab insignioribus diaetae peccatis caveant sibi, gravidae quidem, vi feminii naturalis incidunt in febrem, si forte a partu causae cuiuscumque occasionalis graviozem impressionem patiantur. Ad id genus causarum praeter ipsum partum laboriosum, manu praeprimis rudiore ac ferro absolutum, pertinent minus aëris temperandi et renovandi studium; minor munditiei corporis diligentia; potus calidus, calefacientia quaeque, assiduus in lecto decubitus, stragulorum multitudo, cubiculum angustum, oclusum, nimis calefactum; regimen sudoriferum; vinorum, aromaticorum, imprudens usus; pathemata animi; febris lactea validior, diuturnior, male curata. Notari vero meretur duplici ratione plurimum peccare puerperas: in mala nimirum victus ratione ac frigoris susceptione. A victu animali pleniore iurulento, quo imma-

immaturius utuntur, statim in visceribus indigestio ac magnae molestiae, in sanguine vero ex succo nutritio debito opimiore turgescitiae oriuntur febri-les. Frigore autem suscepto, cum intra diem unum aut alterum aut citius, quam oportuit, vestibus induuntur, praecipue urgente febre ex lacte, quae per sudores et diaphoresin solvi consuevit, non solum transpiratio cohibetur, unde febris illa, quae per se salutaris erat et paucis diebus cessatura, in periculosam mutatur, sed etiam lochia non raro sistuntur, aëre ad partes uterinas penetrante.

3. Praeter gravidarum ac puerperarum in diac-ta errores et partus difficilioris irritationem, constitu-tio epidemica et ea, quae propria est puerperis ad ae-grotandum proclivitas in febrem puerperarum con-sentiant.

§. 7.

An febris puerperalis epidemice occurrat?

Invaluit auctorum mos, ut de febre puerperali epidemica differant. At ne vocem istam in sensum a veritate abludentem detorqueas, id quod fieri posse recentiorum quorundam, qui celebritatem nacti sunt, medicorum exemplis constat; non prorsus inutile ac tempore indignum videtur, unam et alteram huic rei animadversionem adiicere. Ex eo iam, quod febrem hanc numquam fere non in nosocomiis epidemice dif-

fusam viderunt auctores, non levis erroris cuiusdam subreptitii ad me perfertur suspicio; etenim quaero: cur id februm genus multo quidem frequentius ac funestius in nosocomiis obstetriciis, quam in domibus privatis ac peculiaribus occurrat? et plura invenio, quae morbi in nosocomiis frequentiam ac lethali-
tatem inferant. Cum nosocomiorum aër miasmatis
bus putridis, quae ex aegrorum corporibus manant, et lectulis, stragulis ac parietibus adhaerent, plus minus contaminatus atque infectus esse consuescit; tum alvi potissimum deiectiones putridae, quae fe-
brem hanc comitantur, foetore totam domum infi-
ciunt et contagionem per universam puerperarum co-
habitantium gregem diffundunt; quibus si addas, lo-
chia in uteri aut vaginae cavea restitancia propter ca-
lorem et humiditatem horum locorum et stagnationem
in iisdem ad putrescendum certe paratissima evadere,
hinc terram mephitim exhalare, et foetidum nidorem
emittere, et in nosocomiis parturientes inopia fere ac
moerore esse consumtas, te quidem ingenue fateri
oportet, depravatam in nosocomiis aëris constitutio-
nem, et alia, quae circumstant, epidemicam aucto-
rum aliquando simulasse. Neque vero haec ita intel-
ligi velim, quasi nihili habeam febris annuae, et quae
constitutioni praecedit, rationem. Cum enim comper-
tum sit febrem puerperarum sub febre epidemica aut

annua

annua observatam ejusdem cum epidemica aut annua indolis fuisse, ut earum STOLLII caput febrem puerperalem non diversam censuerit a regnante, modificatam solum a puerperio m); maximi omnino momenti lex sequitur, ne eidem ad speciem morbo sub diverso febris annuae vel epidemicae dominio medicinam eandem faciat medicus, sed notionem practicam et morbi directricem ex febris epidemicae vel annuae natura, cum febre puerperali stationaria collata, desumat. At si magis tibi placuerit febris puerperalis epidemicae vox; vide, ne epidemicae notionem latius quam par est, extendendo in posterum lepida profus ratione differentes audias medicos de apoplexiis, abortibus, malis innumeris epidemicis, quae utut a causis singularibus producta, a febre dominante nihilo minus reguntur.

§. 8.

Potiora quaedam febris puerperalis genera.

Hactenus de causis febris puerperalis possibilibus dictum est, quae vel sola ad febrem inferendam proclivitate continentur vel ad proclivitatem accedentes febrem efficiunt. Ex earum confluxu causa febris puerperalis proxima gignitur; quae cum admodum variae ac multiplices sint, et natura ac gradu di-

B 2 versae,

m) Aph. de cogn. et cur. febr. §. 789.

versae, causa proxima certo definiti non potest, sed
 itidem differt, ac diversa, quae ex causarum remo-
 tiorum concursu enascuntur, febrium genera:

1. *Febris gastrica simplex.*

Ex intempestivo carniū esu. WILLIS l. c.

Hist. 3. Ex perspiratione cohibita et prava prima-
 rum viarum colluvie biliosa. WHITE l. c. O. 4. Fe-
 bris a saburra gastrica, putri excitata, in ipso ferme
 ortu repressa. Id. l. c. O. 5.

Signa saburrae. Salus a vomitu, diarrhoea.

2. *Febris gastrico - lochialis.*

Saburra primarum viarum; lac repente repul-
 sum; lochia imminuta. WILLIS l. c. Hist. 1. Febris
 a cibi copia, frigore suscepto, cui lochiorum accedens
 suppressio exitium attulit. Id. l. c. Hist. 4. Febris
 ex lochiis et diarrhoea cohibitis, evacuatione utraque
 revocata disparuit. Id. l. c. Hist. 5. GASTELLER. l. c.
 O. 2. O. 3. O. 4. O. 7.

3. *Febris gastrico - putrida.*

Cacoehylia primarum viarum cum putrida fan-
 guinis dissolutione. WHITE l. c. O. 1. Salus a re-
 gimine refrigerante, aëris cubiculi renovatione, ipeca-
 cuana, cortice. Ex constitutione putrida; SELLE Beitr.
 z. Natur- und Arzneiw. P. 2. p. 119. sq.

4. Fe-

4. *Febris gastrico-inflammatoria.*

Febris puerperarum cum constitutione biliofo-inflammatoria. SELLE Beitr. z. Natur- und Arzneiw. T. I. p. 45. fq. RICHTER über d. Entstehung und Behndl. verschiedener Arten v. Fiebern. pag. 241. fq. p. 253. fq.

Signa colluviei biliosae et diathesis phlogisticae. Salus a methodo antiphlogistica et evacuante primas vias. Complicationis vero notantur varietates tres:

- a) Ubi diathesis phlogistica praevalet, curatio exposcit, ut methodus antiphlogistica praecedat evacuantia.
 - b) Ubi praevalet faburra constitutionem gastricam, curatio vult, ut evacuantia praecedant methodum antiphlogisticam; quare fit, ut phlebotomia utilitatem nullam praestet ante evacuantium usum, dum post eum efficit eximium.
 - c) Ubi fere aequali conditione diathesis phlogistica cum faburra coniuncta est, utraque methodus curativa alternare debet.
- α) cum inflammatione uteri.

LE ROY l. c. p. 202. fq. POUTEAU Melang. de Chir. p. 182. GASTELLER. p. 108. Misc. N. C. Dec. I. an. 2. O. 85. an. 4. O. 195. Dec. II. an. 4. O. 94. Dec. III. an. 1. O. 22. ann. 3. O. 123. I. P. XAVER FAUKEN das in Wien im J. 1771. etc. v. Comment. Lipf. Vol.

XIX. p. 289. SWIETEN Comment. in Boerh. §. 1329.

SELLE l. c. T. 3. p. 100.

β) cum inflammatione omenti, intestinatorum,
peritonaei.

LEAKE. HULME. SELLE l. c. T. 2. p. 118.

γ) cum inflammatione ventriculi. SWIETEN l. c.

δ) cum inflammatione pectoris.

RICHTER l. c. p. 241. sq. ex constitutione catarrhali
p. 958. sq.

ε) cum inflammatione cerebri.

PHRENTIS LOCHIALIS auct. GASTELLER. l. c. O. 1.
O. 5.

5. *Febris putrido - inflammatoria.*

Causa est morbus putridus. Signa, quae primis diebus diathesin phlogisticam indicant aut alicuius alicubi inflammationis suspicionem iniiciunt, non diu perdurant et mox commutantur in ea, quae veram naturam putridam manifestant.

Salus ab antiseptis. FAUKEN l. c.

§. 9.

Non est specifica febris puerperarum.

Ex paragrapho antecedente satis constare nunc arbitror, febrem puerperarum non esse specificam, sed pro ea, quae invaluit, ad morbum vel febrilem, vel inflammatorium, vel putridum dispositione et varietate causarum earumque noxia potestate varia
etiam

etiam febrium genera consequi, modo hysteritidem, enteritidem e. s. p. modo febrem gastricam, gastrico-lochiale vel gastrico putridam e. s. p. et ex his omnibus alia benigna et pura, alia maligna, perniciofa ac complicata. Prae ceteris vero crebrius occurrere febres gastricas et lochiales simplices et quae ex his coalescunt gastrico lochiales, gastrico putridas, gastrico inflammatorias, eamque ob causam impuritates collectas numquam fere non primam sui remotio- nis indicationem offerre, de eo ita minime dubitatu- rum quemquam arbitror, ut curatissime secum per- penderit

1) cacochyliam primarum viarum in gravidis col- lectam (§. 5.).

2) febris puerperalis ea, quae se maxime efferunt, symptomata: vomitus, inquam, biliosos, virides, porraceos, nauseas, ventris inflationem, tormi- na, alvi fluxum, tenesimum, et quam sectio monstravit, bilem crassam, corruptam in cystide.

3) crisin, quae, si ulla, expectanda est a diarrhoea.

4) auxilia artis, quibus potissimum sublevan- tur puerperae: emetica, eccoprotica, bilem corrigentia, acescentia, antipurrida cuiusque ge- neris.

§. 10.

Phaenomenon febris puerperalis explicatio.

Neque difficile nunc erit perspicere, quae epigastrii, tactum subinde recusantis, tensionem inferant ac dolorem, quaeque lactis seu humoris lactiformis sit ratio, quo cavum abdominis interdum scatere videntur. Quod enim vehementissimos illos, de quibus puerperae queruntur, ventris cruciatus attinet, inflammationem viscerum comitem eorum esse individuum, male omnino argueris, cum inflammationem adesse posse et abesse, sectione compertum sit. Quodsi ab alia comuni puerperarum ac perpetua causa ventris dolorem repetamus, necesse est, respiciamus, quae nobis obviam fiunt

- 1) auctam gravidarum sensilitatem, sive augmentum hoc vi graviditatis mechanicae, seu tensioni partium nervosarum et mutato fortassis nervorum itinere (*) sive characteri peculiari generi nervorum impresso tribueris (§. 5.).
- 2) novum, quod ex partus labore sensilitas capit augmentum (§. 5.).

3) in-

(*) Sub lenta partium in imo ventre sitarum ab utero intumescente diductione ac tensione telam cellulofam tam diversas mutationes subire, ut ubi restricta antea fuerat, non raro exuberet, alibi vero in arctiora vincula concreseat, adeoque in locis, qui nullos antea receperant nervos, alios nunc condat ac recipiat, sic cursum nervorum perturbari et loca sententia insensibilibus quasi confusa videri, haec quidem pro hypothese hoc loco sint,

3) insignem colluviei gastricae acrimoniam (§. 5), quam foetor deiectionum declarat. Habes igitur et aptitudinem sentiendi mirifice auctam (1. 2.) et irritamenti genus, (3.) quod dolori acerrimo sufficere, non absimile dysenteriae exemplum suadet. Accedit ad hoc ex musculorum abdominalium post partum relaxatione et inducta omento, intestinis atque utero debilitate (§. 5.) aucta humoris lymphatici versus cavum abdominis congestio, unde impuritates, acrimoniam lactae, nescio quam rarefactionem atque aeris mephitici explosionem patiuntur, ut nova perpetuo irritationis atque intumescendae causa succrescat. Dolores ipsi non febris tantum, sed etiam sanguinis et lymphae impetum versus loca maxime debilitata augent. Neque igitur mirandum, uterum potissimum, omentum et intestina ad inflammationem concipiendam paratissima evadere et humoris sic dicti lactiformis extravasationi anam praebere. Quod quidem phaenomenon cum tantam temporibus nostris celebritatem sit nactum, ut viri sint celeberrimi, qui in metastasi lactis ad abdominis viscera essentiam ac *differentiam* febris puerperalis *naturalem* ponant), dig-

n) Primas huius theoriae lineas duxerunt FUZOS et SWIETEN. Ornavit eam et supremam ipsi manum imposuit celeberr. SELLE med.

num omnino videtur argumentum, de quo paulo prolixius differamus.

§. II.

Recentiorum iudicium de metastasi lactis ad abdominis viscera.

Quibus argumentis theoriam de metastasi lactis recentiores firmare student ac suffulcire, ea fere, ut breviter strictimque dicam, haec sunt. „Post mortem colluvies purulenta in cavitate abdominis reperitur, quae folius et consuetae intestinorum atque omenti inflammationis productum esse nequit, quoniam haec inflammatio cum suppuratione numquam est in ratione directa; quoniam id inflammationum genus saepe ex humoris extravasati acredine oritur, dum partes tantum externae inflammatae vel erosae deprehenduntur, et numquam vel saltem rarissime extra puerperium haec humoris puriformis collectio intestinorum atque omenti inflammationem sequitur. Hanc vero materiam lac vel lympham corruptam esse inde patet, quod morbus saepe immediate retrogressionem lactis e mammis sequatur, quod ineunte hoc morbo lactis in mammis depositio locum non habeat, quod humor lacteus in mammis corruptus in omnibus qualitatibus cum eo, qui in cavitate abdominali reperitur, sit consimilis, et lactis ad alias partes metastases possibilitatem

med. clin. p. m. §44. sq. Beitr. etc. T. I, 2, 3. Rud. pyretol. Edit. 2. Berol. 1786. p. 283. sq.

rem metastasis ad partes abdominis internas eo maiori pondere evincant, cum omnes hae partes peculiari nexu inter se iunctae sint. Causam vero, ob quam praecipue partes genitales internae copiam huius humoris contineant, in eo coniiciunt, quod in singulari sympathia cum mammis sint ideoque ex lactis secretionis anomalia praecipue afficiantur. Cum enim lymphae, quae tanta copia ad uterum graviditatis tempore affluit, uteri contractione obex ponitur, tum eadem lymphae ad alias partes, praecipue mammas congeri debet, his vero obstructis statim concipere in aliis partibus. Est ergo affectio spasmodica, quae motus humorum lymphaticorum invertitur, quaeque varia irritamenta pro causa agnoscit. Ubi non datur metastasis lactis ad abdominis viscera, febris aliam omnino refert naturam, quam puerperalis, si quidem ea vox notioni systematis naturalis genericae respondeat.

§. 12.

Animadversiones quaedam circa theoriam de congestionibus lactis ad abdominis viscera.

Rationibus his optime quidem et ingeniose excogitatis nonnulla tamen impediunt, quo minus acquiescere possim, quaeque vel ipsum morbi phaenomenon vel morbi ex phaenomeno inductionem respiciunt.

Hinc

Hinc commodum videtur, quae mihi supersunt dubitandi rationes, duplici isto respectu comprehendere.

§. 13.

I. *Circa phaenomenon.*

Ut me primum convertam ad sectiones cadaverum, quae, ut mea fert opinio, potiora huius theoriae fulcimenta constituunt, materia illa, quam circa intestina et alia viscera effusam reperiri dicunt, pusne verum subinde fuerit atque inflammationis productum, cum reliqui non dubitarunt auctores, tum modo lactis depositionis patronos haud quidem de ipsa puris natura, at ea de re vides ambigere o), utrum materiam collectam inflammationis fobolem esse fateantur, an repetant potius a metastasi lactis, cuius semel in se susceperunt patrocinium (*). Quae cum ita sint, suspicor equidem, in aliis etiam exemplis, ubi parum obscurior fuit

o) SELLE Beitr. T. 2. p. 58. fq.

(*) Mira est puerperarum ad pyogeniam proclivitas. Vbi vero pus nascitur in parte affecta, nascitur coctione Lymphae simplici, dum lymphæ ope inflammabilis non raro pinguedinis vel largius secretæ vel fusæ mutatur in pus aut serum ope inflammabilis mutatur in lympham, et hæc coquitur in pus nutritivum BERLINGHIERI (Lympham parum mutatam per inflammabile, spissam, glutinosam, aqua graviorem, quasi albuminis ovi striatam). Pus natum simplex mora, acrimonia nata vel stimulo externo adhibito, erodit solida, cellulosam, vasa, nervos, rel. BERLINGHIERI pus corrosivum, ichor auct. (pus minus spissum, minus glutinosum, aqua levius, foetidum, acre)

fuit puris diagnosis, liquorem illum, serum lactis referentem, *vel* pus tenue fuisse ab intestinis inflammatis expressum s. exsudationem inflammatoriam HUNTERI, *vel* lympham concretescibilem illinc effusam et corruptam, *vel* chylum, ex venis fortasse lacteis ruptis, laceratis, exesis (*) aut sphacelo destructis apertisque cum lymphatico latice stillatim emissum, quae pro semi coagulato lacte imponerent. Etiam si igitur largiar, materiam in cavo abdominis deprehensam, subinde aliam omnino fuisse quam purulentam, minime tamen in *lactis* denominationem consentio. Quod si enim lactis aberratione causa febris puerperalis primaria continetur, equidem nullam omnino rationem invenio 1) cur lactantes subinde febre puerperali satis periculosa corripiantur, non lactantes ea immunes sint? 2) cur lac aliquando copiosum, praesente hac febre, in mammis secretatur, eoque mammae ad postremum morbi stadium manifeste turgeant p)? 3) cur subinde parcius, immo omnino nulla sit lactis in mammis secretio, neque uteri purgatio in locum actionis mammarum surroganda copiosus succedat, quin tamen aliquid mali puerperae patiantur, et multo minus febrem puerperalem? 4) cur eandem

(*) Id, quod probabile reddunt secessus dysentericorum albican-tes, non semper quidem, interdum tamen ab erosione tunicae intestinorum villosae originem trahentes.

p) GISECKE Abhandl. u. Beobachtungen a. d. Arzneigelartheit p. 136 — 160. Comm. Lips. vol. XXII. p. 131.

eandem nutrices, quando alumnos dimitunt atque a mammis lac abigunt, non pari ratione experiantur? 5) quare liquor, natura videlicet blandissimus ac temperatissimus, febrem mali moris accendat, inflammationibus, tumoribus, abscessibus, doloribus tam interiorum quam exteriorum partium ansam praebet, nisi alia quaedam causa intercedat, morbus, inquam, varius, cui verius attribuas eiusmodi phaenomena? Etenim constat, si lac in mammis mora, stasi et calore fuerit corruptum, quidquid in sanguinem revehatur, plerumque nisi nimia copia et repentino ac subito impetu repellatur, aut alvi fluxu, aut sudore, aut urina, aut alia via aut pluribus, non difficile citra magnum valetudinis incommodum expelli; quidquid vero coalitum in mammis resolvi nequeat, tumores plus minus duos aut abscessus, curatu non admodum difficiles et periculi fere expertes creare.

Cum explicandis phaenomenis, quae febrem puerperarum comitantur, lactis blandities haud sufficit, hinc alius et efficacioris causae interventu opus esse videtur; tum abscessus, quos lacteos dicunt et quibus innituntur metastasis lactis fautores, non ita manifestam offerunt lactis naturam, ut ne liceat de ea ambigere. Materia lacti similis prosectoribus frequenter obviam facta est in abscessibus externis, internis, ubi suspicio aut culpa lactis nulla adduci potuit. Secta est vena brachii viro recte valenti, at valde plethorico, et multo plus humo-

ris

ris lacti simillimi, quam sanguinis prodiit q); idemque pluries observatum in iis fertur, qui assidue equo vehuntur. Ex quibus elucescit, inesse sanguini et humoribus nostris materiam, quae si aut copia excesserit, aut non intime cum sanguine misceatur, aut aliqua ex causa a sanguine secedat et alicubi consistat, humorem albicantem aut lacteum referre possit aut lacti similis videri. Num, quaeso, tumores et abscessus, qui circa uterum, uteri ligamenta, intra musculos iliacos et psoas aut ad inguina et femora aut ad alias partes puerperis obveniunt, iure maiori lactis tribueris repulsiōni vel retentioni, quam lymphae in tela cellulosa depositiōni et stasi, ut nihil nunc dicam de utero gravido, tumente, et proximas quasque partes urgente; de vi, quam eadem partes sub iteratis partus nisibus passae sunt; de circuitu humorum impedito; de materia purulenta intra vasa genita et vi vitae alicubi deposita.

Cum vero temporibus novissimis, quamvis eo titulo etiamnum recensere consueverint febrem puerperalem, a strenua lactis defensione eatenus desistunt, ut lacti substituant lympham, cum lacte acri aut repulso commixtam, eumque liquor, qui evidentissimam ad sensum lactis naturam exhibuisse visus est, ex CL. HERMBSTAEDTII experimentis lac quidem retulit, sed alcalino volarili sale impraegnatum r); tum in disquiren-

C 2

da

q) Hist. ac. sc. Par. A. 1751.

r) SELLE Beitr. T. 3, p. 101. et 104.

da humoris extravasati natura non ita difficilem megeram, et ad alteram animadversionum particulam progrediar.

§. 14.

2. Circa morbi inductionem.

Quodsi in lymphae, quae vel abundans vel a conditione sana deflectens partes omnino agit in morbi decursu, circa abdominis vel pectoris cavum circumludentis fida atque attenta consideratione subsisterent demortuarum scrutatores; gratam omnino opem ferrent scientiae medicae, et cuiusque arbitrio relinqui posset, quae magis arrideret, lymphae an lactis idea? At vero in eiusmodi humorum extravasatione *differentiam* febris puerperalis *naturalem*, uti iam supra monuimus, collocandam putant, ideoque febrem puerperalem in morborum systemate singularem sibi titulum vindicare, est de quo nobis persuadere studeant. Argumentis vero, quibus pro ista sententia confirmanda utuntur, an ea vis insit, quae ad persuadendum requiritur, ex sequentibus haud difficile poteris diiudicare.

a) Si metastasis lactis (nam nihil nunc interest, sitne humor lacteus ne nec?) ad abdominis viscera *differentiam* febris puerperalis *naturalem* constituit; doleo equidem, characterem illum genericum *certum* sui indicium nullum praebere homine vivo et non nisi mortuo recludi. Cum ideo non facit ad diagnosin morbi, tum morbi potius effectum, quam naturam designat.

Non

Non nescio quidem, ad varia signa provocari ab auctoribus, quae factam esse lactis ad abdominis viscera depositionem, si non evincant, tamen probabile reddant: v. c. abdomen maxime tensum et elevatum, dolores vagos lancinantes in tota abdominis regione, absentiam, diminutionem, retrogressionem lactis mammarum, lochia puriformia alba.

Quod prius attinet momentum, vehementes epigastrii cruciatus ab alia omnino causa, quam metastasi lactis pendere monstratum est. (§. 10) In febre puerperarum biliosa similem ventris dolorem et elevationem occurrere celeberr. SELLES) expertus est, et si forte huius theoriae fautores ita se obfirmarunt in lactis depositione, ut nullam omnino, nisi hanc ventris dolorum causam admittant; ii nae videant, quo modo causam hanc demonstraturi sint in iis puerperis, quas febre puerperali, proprie sic dicta, decubuisse fatentur et reconvalescere sibi gratulantur, siquidem in mortuis tantum autopsiae locus datur.

Neque lactis in mammis immixtionem aut retrogressionem, metastasin eius ad abdominis viscera indubie ratione evincere existimaveris, cum febre exorta diu adhuc mammas lacte turgere memineris. Neque certius metastasis indicium lochia albida praebent. Non pauci quidem ex medicis simul ac vident lochia pallida aut albida fieri, mox dicunt, lac ad uterum converti atque ex eo prodire, nulla temporis, quo id evenit, habita ratione. Sed ut plurimum pallere incipiunt et etiam albitare, febre

C. 3 lactea

s) Beitr. T. 2. p. 76. sq.

lactea accedente, aut lacte in mammis secerni coepto, aut mammis iam lacte repletis. Non ergo tunc eiusmodi decoloratio lochiorum lacti ad uterum converfo tribui potest. Immo frequentius, et citius albicant in lactantibus, in quibus certe, cum lac ab infante exsugatur, ipsum deferri ad uterum haud verisimile est. Nam si ex lacte lochiis admixto albidus iste color oriretur, albicaret profecto multo magis in non lactantibus post lactis e mammis refluxum, non in iis, quae lac praebent, aut in iis ad summum, in quibus nulla in mammis secretio lactis apparuit; quamquam in his posterioribus dubium esset, num ex mixtione lactis lochia tum vere decolorarentur; quia neque lac sub forma lactis in sanguine inest, neque uteri fabrica, utpote quae glandulosa mammarum structura eget, ad illud secernendum apta videtur. Albicant igitur lochia, quod vasa, quae sanguinem rubrum exonerarunt, iam contrahi incipiunt et humorem serosum ac lymphaticum transmittunt, vel quod materia purulenta decolorantur, ut ex foetore, quem tum exhalant, aperte liquet.

§. 15.

Continuatio.

b) Si metastasis lactis ad abdominis viscera *differentiam* febris puerperalis *naturalem* constituit, necesse est, ut ea conditio puerperis sit exclusivè propria. Cuius exempla contraria neque haec singularia, sed obvia passim reperiuntur apud observationum medicarum scriptores.

Tumor in abdomine iuvenis inventus, qui continebat 7 libras eum dimidia materiae albae, partim lacti partim

partim caseo similis. Hist. acad. Paris. a. 1729. p.
17. 18.

Humor lacteus magna copia in abdomine puellae septennis inventus cum mesenterio scirrhuso vel materia quadam albicante et quasi cretacea infarcto. Puer afflicte laborans, cuius abdomen late quodam mere lacteo repletum deprehendebatur. LIEVTAUD Hist. anat. med. T. I. p. 257. et 258.

In muliere consistentis aetatis, quae nec puerpera erat nec partui ulli proxima, ex peripneumonia intra quinque dies mortua, sinistrum thoracis cavum fero repletum, quod a pure admixto albicare libentius dixisses, si ulla puris hic fuissent indicia. Eodem albido humore targebat pericardium. Superficies omnis pericardii interior, exterior autem cordis, auricularum, magnorum vasorum obducebatur materia quadam ex albo cinerea, nihil magis quam calcem parieti modo inductam referente; neque tamen cor aut pericardium, ea deterfa, erosum aut suppuratum apparuit. MORG. Ep. anat. med. 45. n. 16.

Paracentesis bis instituta in puella octenni, ascite et anasarca laborante, qualibet vice insignem copiam humoris lacti cum aqua remixto similis eduxit. PERCIVAL. Ess. med. and. experiment. on the following subjects etc. p. 232.

Addit BYRSERIVS. l. c. p. 530 se quoque pluries in cadaveribus tam morbis acutis, quam chronicis denatorum et quidem virilis sexus, pericardium humore lacti simillimo plenum, cor vero materia quadam caseosa circumdatum et foedatum deprehendisse, ea vero absterfa nullam aliam labem, nisi leviolem inflammationem apparuisse.

Cum

Cum igitur plura morborum genera nimis facilem lymphae secessionem communem habeant; febrim puerperalem ad ea fatius videtur revocare, quam differentiam eius naturalem a phaenomeno communi repetere.

§. 16.

Continuatio.

c) Si metastasis lactis *differentiam* febrium remittentium *naturalem* ponit in systemate morborum, differentia eadem naturalis viam pandere debet ac medendi rationem, sicut eam indicant febres remittentes cum colluvie impura primarum viarum, cum colluvie verminosa, ex ulcere interno, viscerum obstructione, quae cum febre puerperali, uno atque eodem ordine continentur t). Cum vero in medendi negotio nullum habeamus materiae congestae respectum, sed morbi, qui subest, gastrici, inflammatorii seu putridi vel ex his complicati; differentiam, quam ponunt, naturalem scopo, in quem morbi ratione systematica digeruntur, artis, inquam, commodo non magis infervire apparet, quam specierum remittentis puerperarum delineationem, quae febrim sistunt cum constitutione bilioso inflammatoria, ex animi pathemate, refrigerio, inflammatione u), ideoque partim ex remotioribus in longa causarum serie, partim e variis, qui subesse possunt, morbis conflatae sunt, ut haecenus saltem febrim puerperalem proprium sibi locum vindicare in systemate naturali haud dum evictum sit.

t) v. Rudim, pyretolog.

u) SELLE rud, pyret. l. f. c.

LOH
PICA

DISQVISITIO INAVGVRALIS MEDICA:

AN

FEBRIS
 A PVERPERIO DICTA
 PROPRIVM SIBI LOCVM
 VINDICET
 IN SYSTEMATE NATVRALI?

QVAM

CONSENSV GRATIOSI ORDINIS MEDICI
 IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

D. PHIL. ADOLPHO BÖHMERO

POTENTISSIMO BORVSSORVM REGI

A CONSILIIIS INTIMIS

FACVLTATIS MEDICAE SENIORE

ET H. T. DECANO

PRO GRADV DOCTORIS
 SVMMISQVE IN ARTE MEDICA HONORIBVS
 AC PRIVILEGIIS

RITE OBTINENDIS

A. D. V. JVLII CLIOCCCLXXXVIII.

PVBlice DEFENDET

AVCTOR

FRIDERICVS CHRISTIANVS KESSEL

RASTENEVRGÒ - BORVSSVS.

HALLAE

TYPIS GRVNERTIANIS.

xrite

colorchecker CLASSIC

